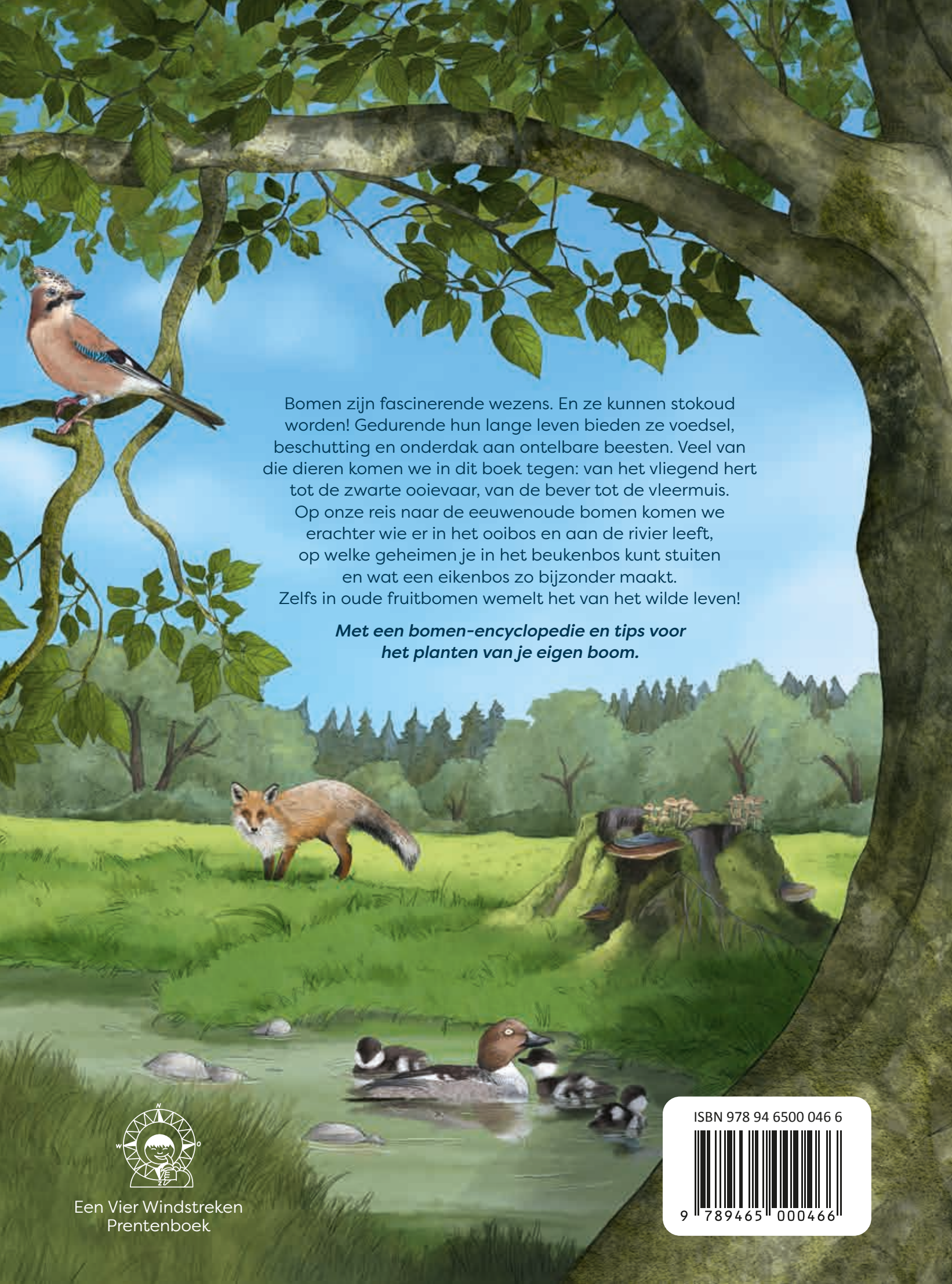

Bomen zijn fascinerende wezens. En ze kunnen stokoud worden! Gedurende hun lange leven bieden ze voedsel, beschutting en onderdak aan ontelbare beesten. Veel van die dieren komen we in dit boek tegen: van het vliegend hert tot de zwarte ooievaar, van de bever tot de vleermuis. Op onze reis naar de eeuwenoude bomen komen we erachter wie er in het ooibos en aan de rivier leeft, op welke geheimen je in het beukenbos kunt stuiten en wat een eikenbos zo bijzonder maakt. Zelfs in oude fruitbomen wemelt het van het wilde leven!

Met een bomen-encyclopedie en tips voor het planten van je eigen boom.

Een Vier Windstreken
Prentenboek

ISBN 978 94 6500 046 6

9 789465 000466

Sokolowski • Czichy

Wat leeft er in de boom?

De Vier Windstreken

Ilka Sokolowski • Janine Czichy

Wat leeft er in de boom?

De Vier Windstreken

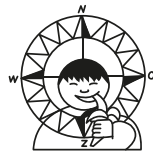
Lees ook:

Wat leeft er op het wad?

Wat leeft er in de wei?

Tekst van Ilka Sokolowski
met illustraties van Janine Czichy

Wat leeft er in de boom?

Op www.vierwindstreken.com kunt u zich aanmelden voor onze nieuwsbrief.
Hier vindt u ook al onze boeken en andere artikelen.

Nederlandse tekst van Django Mathijssen
Oorspronkelijke titel: *Wildes Leben in alten Bäumen*
© 2026 De Vier Windstreken, Rijswijk, voor de Nederlandse uitgave
© 2025 Gerstenberg Verlag, Hildesheim, Duitsland
Tekst: Ilka Sokolowski, Stadthagen
Illustraties: Janine Czichy, Hamburg
Vakkennis: Dr. Britt Kniesel, TU Dresden, Tharandt
Alle rechten voorbehouden. Gedrukt in Polen
NUR 223, 274 / ISBN 978 94 6500 046 6

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt
door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.
Gebruik van de inhoud van dit boek voor tekst- en datamining zoals bedoeld
in artikel 15n en 15o van de Auteurswet is uitdrukkelijk voorbehouden.

De Vier Windstreken

Inhoud

Voorwoord	7	Zijne Majesteit, de eik	44
Wonderwereld-boom	8	Ontmoetingsplek in het eikenbos	46
In de waterwereld van het ooibos	10	Wilde zwijnen	48
De reigerkolonie	12	Op bezoek bij de familie Das	50
De zwarte ooievaar	14	Het woud van de haviken	52
Langs de rivier	16	De oude fruittuin	54
De familie Otter	18	De nieuwe huurders	56
Bever en waterspitsmuis	20	Kersen, uilen en hoornaars	58
De visarend	22	Het leven gaat verder: einde en begin	60
In veen en heide	24	Een dode boom zorgt voor nieuw leven	62
Thuis in de grove den	26	Kleine bomen-encyclopedie	64
De wereld van de berk	28	Plant een bos!	66
Geheimen in het beukenbos	30	Register	68
Brilduiker en zwarte specht	32		
De beuk 's nachts	34		
Het beukennoot-feestmaal	36		
Overlevers in de bergen	38		
De alpenden en zijn favoriete gast	40		
Het auerhoen	42		

Voorwoord

Heb je al eens ooit onder een echt oude boom gestaan? Een boom zo hoog, dat je je hoofd helemaal in je nek moet leggen om naar de kruin te kunnen kijken? Eentje waarvan je de enorme stam nog niet samen met een vriend en een vriendin kunt omhelzen? Dan voel je je pas echt piepklein! En bomen zijn helden voor ons milieu: onvermoeibaar filteren ze schadelijke stoffen uit de lucht, ze maken zuurstof voor ons en zorgen dat onze ademlucht niet opraakt. Ze slaan water op, geven schaduw en beschermen de bodem. En ze kunnen nog veel meer, want als leefgebied, voedselvoorziening en woonplek zijn ze voor de meest uiteenlopende dieren onmisbaar. In dit boek zul je veel beesten tegenkomen, bijvoorbeeld zwarte ooievaars en visarenden, die in hoge zwarte populieren en essen zitten te broeden: alleen grote, oude bomen zijn sterk genoeg om een horst (het nest van een grote vogel) te dragen. Waar het doolhof van wortels oevers omzoomt, nestelen bevers en otters. En in de kelderverdieping van het bos zitten dassen, muizen en talloze andere dieren. Vogels zoals de zwarte specht verrichten pionierswerk: holtes die ze in stam en takken hakken zijn ook lekker voor vleermuizen, uilen, relmuizen en zelfs wespen. Verder bovenin, tussen de blaadjes, leggen vlinders hun eitjes, zodat de rupsen die eruit komen meteen iets te eten hebben. Zelfs in de bergen zijn er oeroude bomen. Alleen groeien ze daar door het barre klimaat niet uit tot reuzen. Toch kunnen lage bergdennen meer dan 100 jaar oud zijn. Tussen hen verbergt het schuwe auerhoen zich. Alpendennen en notenkrakers zijn dan weer op een heel bijzondere manier op elkaar aangewezen: laat je verrassen! Op je reis naar de boomveteranen beland je in verschillende gebieden in de natuur en ontdek je wie er in het ooibos en aan de rivier wonen, wat veen en heide te bieden hebben, welke geheimen het beukenbos heeft en wat een eikenbos zo bijzonder maakt. Zelfs in oude fruitbomen wemelt het van het wilde leven! Als een boom dan ten slotte sterft, biedt hij voedsel aan hordes piepkleine beestjes, en onderdak en ruimte voor hun nakomelingen. Samen met paddenstoelen en bacteriën zorgen ze ervoor, dat het hout vergaat en alle voedingsstoffen weer in de kringloop van het leven worden opgenomen. In de bomen-encyclopedie aan het eind van dit boek vind je alles wat wetenswaardig is aan de bomen die op deze pagina's een speciale rol spelen. En als je zin krijgt om zelf een boom te planten of uit zaadjes een scheut te kweken, krijg je er nuttige tips bij.

Veel plezier in de wereld van oude bomen!

Wonderwereld-boom

Bomen zijn fascinerende wezens. Ze maken levensbelangrijke zuurstof voor ons, houden de lucht schoon en zorgen voor een goed klimaat. Ze kunnen stokoud worden en bieden tijdens hun lange leven voor talloze dieren voedsel en bescherming. Bomen kunnen zelfs met elkaar communiceren! Niet alleen wortels en bladeren 'praten' met elkaar, ook van boom naar boom wordt voortdurend informatie uitgewisseld.

In de lente verschijnen de eerste knoppen. Wanneer precies? Dat is per boomsoort verschillend: berken zijn er al vroeg in het jaar bij, beuken doen het pas als het dertien uur per dag licht is. En eiken wachten het langst.

In de zomer heeft de boom zijn volle gebladerte. De fotosynthese is in volle gang: met behulp van de groene kleurstof chlorofyl in de blaadjes en het licht van de zon zet de boom water en kooldioxide uit de lucht om in zuurstof en suiker. Zonder bomen zouden we helemaal niet kunnen ademen! Een 100 jaar oude beuk produceert in één uurtje meer zuurstof dan twee schoolklassen in dezelfde tijd verbruiken.

Als in de herfst het licht afneemt, zet de boom de fotosynthese op een lager pitje. Nu komen er kleuren aan bod die tot dan toe door het bladgroen verhuuld werden: de blaadjes schitteren in prachtige geel-, oranje- en roodtinten voordat ze op de grond vallen.

In de winter zijn de takken kaal. Zo voorkomt de boom dat hij uitdroogt, want in de kou trekken zijn wortels minder water uit de bodem. Als dat beetje water dan ook nog eens via de blaadjes zou verdampen, dan zou de boom de winter niet kunnen overleven.

Woud-Wijd-Web

Het ondergrondse schimmeln netwerk is niet beperkt tot het wortelgebied van één boom. Eén schimmel kan zijn draden over een oppervlak van ruim 100 vierkante meter laten groeien. En er zitten talloze schimmels in de grond! Experts spreken wel van een bos-omvattend netwerk, het Woud-Wijd-Web.

Hallo blad, hier wortel, over!

De supergevoelige wortelpunten controleren voortdurend of er in de bodem genoeg water zit. Zo niet, dan sturen ze via de stam signalen naar de blaadjes om hun openingen, de huidmondjes, te sluiten, zodat er zo weinig mogelijk kostbaar vocht kan verdampen. Omgekeerd laten de blaadjes de wortels weer weten of ze voldoende voedingsstoffen krijgen.

Schimmel en boom: een sterk team

Mycorrhiza-schimmels – schimmels die zich onder de grond met planten verbinden – en boomwortels werken nauw met elkaar samen. De schimmel helpt de boom bij de opname van water en voedingsstoffen. Op zijn beurt geeft de boom zijn schimmel suiker die bij de fotosynthese ontstaat.

bast
cambium
schors
spinhout
kernhout

De **schors** is de buitenste laag van de boom. Het is het gedeelte van de bast dat is afgestorven. De **bast** is het levende weefsel onder de schors. Hij transporteert suiker van de kruin tot aan de wortels. Het **cambium** is een dunne laag, waardoor de boom in de breedte kan groeien.

Spinhout is het jonge, door het cambium gevormde hout. Hier wordt het water getransporteerd. Bij een boomschijf kun je het aan zijn lichte kleur onderscheiden van het donkere kernhout.

Kernhout is de binnenste houtlaag van de boom. Deze is als het ware stilgelegd: hier wordt geen water meer getransporteerd. Kernhout geeft de stam zijn stevigheid.

In de waterwereld van het ooibos

Aan de voeten van de oude essen en zwarte elzen glinsteren plasjes water. Onlangs was hier alles nog overstroomd. Meerdere keren per jaar treden de waterwegen van het ooibos buiten hun oevers. Zo ontstaat een bijzonder leefgebied voor de waterspecialisten onder de bomen en voor dieren die hier terechtkomen. In een es heeft de schuwe zwarte ooievaar zijn nest gemaakt. En een zwerm sijsjes stort zich gretig op de zaadjes van de elzen. Het ooibos is ook de bestemming van de blauwe reiger: de grote zwarte elzen zijn uitstekende nestplekken. En er is genoeg te eten. Vinpootsalamanders, padden, kikkers en ringslangen moeten allemaal uitkijken voor hongerige snavels!

De reigerkolonie

Veel lawaai in het reigerbos: met opgewonden geroep waarschuwen reigers elkaar voor kraaien die hun eieren willen stelen. Zelfs onder de burens zijn er dieven: reigers wil nog weleens nestmateriaal van elkaar jatten. Toch maken ze hun nesten graag dicht bij elkaar.

Modieuze kuif

Je kunt de blauwe reiger goed van de grote zilverreiger onderscheiden door zijn grotendeels grijze veren, zwarte vleugeluiteinden en zwarte kuif. Die kuif lijkt een beetje op een hanenkam-kapsel.

De sijs...

... heeft een bijzonder spitse snavel, waarmee hij als met een pincet zaadjes uit elzenproppen kan peuteren. Maar het kleine vogeltje eet ook andere boomzaadjes, zoals van berken.

Ik ben het!

Een reigerpaar blijft meestal een leven lang samen. Als een van de twee van de jacht terugkeert, moet hij zijn partner een twijgje geven: zo laat hij zien dat hij geen indringer is. Dan pas mag hij terug het nest in. Geen wonder dat twijgjes erg gewild zijn en nog weleens uit het nest van de burens worden 'geleend'.

OBSERVATIE TIP

Vliegt daar een reiger of een ooievaar? De lichaamshouding verklaapt het: blauwe reigers trekken bij het vliegen hun kop tot aan de schouders terug en krommen de hals s-vormig in elkaar. Sommige blauwe reigers trekken in de herfst naar het zuiden, vele overwinteren bij ons.

Jonge vogels

Na een maand broeden op de tot wel vijf eieren worden de reigerkuikens geboren. Nog eens zo lang duurt het tot de hulpeloze kleintjes actieve jonge vogels zijn geworden: ze worden dan nog door de ouders verzorgd, maar klimmen al rond in de takken rondom het nest.

PASPOORT

Naam: blauwe reiger (*Ardea cinerea*)
Grootte: circa 90 cm lang, vleugelspanwijdte tot 170 cm
Uiterlijk: grijze rug, lichtere buik, zwarte kuifveren
Voedsel: vis, kikkers, muizen, jonge vogeltjes, insecten

Vis? Lekker!

Als hij de kans krijgt, vangt de blauwe reiger vis: zijn lievelingskostje. Viskwekers zijn daar niet blij mee, want hij wil nog weleens hun vijvers plunderen. Ook voor die goudvis of koikarper in je tuinvijver draait hij zijn snavel niet om. Roerloos loert hij naar zijn buit en slaat dan bliksemsnel toe met zijn messcherpe snavel!

De zwarte ooievaar

Op een afgelegen plek in het ooibos hebben de zwarte ooievaars hun horst gebouwd. De schuwe vogels zijn ongeveer net zo groot als gewone ooievaars... maar zijn gedeeltelijk zwart. In het zonlicht glanzen hun veren in talrijke kleuren.

Heimelijk, stil en zachtjes

Ongeveer in maart keren de zwarte ooievaars uit hun winterverblijven in Afrika terug. In tegenstelling tot gewone ooievaars hoor je ze bijna nooit met hun snavel kleppen. Ze lijken alles te doen om maar niet op te vallen. Zo mijden ze ook dorpen en steden.

PASPOORT

Naam: zwarte ooievaar (*Ciconia nigra*)
Grootte: 90 tot 110 cm, vleugelspanwijdte 190 cm
Uiterlijk: rug en vleugels zwart, onderkant wit;
snavel, oogringen en poten rood
Voedsel: vis, kikkers, insecten, muizen,
waterplanten

OBSERVATIETIP

Zwarte ooievaars reageren heel gevoelig op verstoringen. Daarom gelden hun nesten als beschermd: je mag ze niet beschadigen, verwijderen of verstoren! Als je de lucht boven het ooibos met een verrekijker in de gaten houdt, zie je met een beetje geluk een zwarte ooievaar vliegen. De laatste zwarte ooievaars trekken soms pas in november naar het zuiden.

Wit, niet zwart

Een leg bestaat uit drie tot vier eieren. Omdat de eieren steeds ongeveer twee dagen na elkaar gelegd worden, komen de kuikens niet allemaal tegelijk uit. Het broedseizoen duurt zo'n 38 tot 40 dagen. Net uitgekomen zwarte ooievaar-kinderen zijn nog niet zwart, maar hebben sneeuw witte dons.

Een veilig adres

Als 'thuis' hebben de ooievaars een oude es uitgekozen die hoger is dan alle andere in de buurt. Deze heeft al op gemiddelde hoogte verschillende sterke takken die goed aan te vliegen zijn. De horst wordt dicht bij de stam gemaakt. Daar kunnen de takken het meest gewicht dragen. Het ooievaarspaar gebruikt hun nest meestal vele jaren en vergroot het constant.

Kinderen zijn een hoop werk!

Met het grootbrengen van de kleintjes begint voor de ouders een vermoeiende tijd. Constant voedsel aanslepen en tegelijkertijd het kroost niet uit het oog verliezen... Een ooievaar blijft steeds bij de kleintjes om ze te beschermen tegen regen, kou of te veel zon, en om op te passen dat er niet eentje uit het nest valt. Na 56 tot 70 dagen is het achter de rug: de jonge zwarte ooievaars kunnen vliegen en voor zichzelf zorgen.

Langs de rivier

Rustig stroomt het riviertje verder. Tussen de wortels van de reusachtige zwarte populier heeft het water holtes in de grond gespoeld – voor de otterfamilie een perfect onderkomen! Dit gebied is nu bezet, de bever moet verder stroomafwaarts een thuis gaan zoeken. Hoog boven het water verslaapt de watervleermuis de dag in een boomholte. In de kruin van een andere zwarte populier prijkt de horst van de visarend. De waterspitsmuis en de ijsvogel hoeven niet bang te zijn: de adelaar eet alleen vis.

